

BODNÁR GABRIELLA

FŐISKOLÁS HALLGATÓK SZÜLŐFÖLDFOGALMA

ABSTRACT: Das Forschungsziel

Ich habe geforscht:

Was verstehen die Studenten unter "Heimat"? Hängt es mit Identität und Selbstbild zusammen?

Hypothese

Im Alter von 18-19 Jahren hat man ein konkretes Bild und einen Begriff über die Heimat. Ihr Heimatbegriff bedeutet Nationalbewußtsein.

Die angewandten Forschungsmethoden

- attitüde Skala
- Inhaltsanalyse
- Mathematische Statistik

Das Ergebnis

Der Heimatsbegriff der Studenten ist kompliziert. Er enthält auch politische Komponenten und Socialisationserkenntnisse aus der Schule und der Familie.

"Mit jelent számodra e két szó; haza, szülőföld"?

Az egri Tanárképző Főiskolán az 1988/89-es tanévben ezzel a kérdéssel indult útjára egy felmérés, amelynek célja az volt, hogy a főiskolás hallgatók haza-, szülőföldfogalmát elemezze, attitűdskála és tartalom-elemzés segítségével.

Az 1600 nappali hallgató közül véletlenszerű kiválasztás alapján 120 fő dolgozatának feldolgozására került sor.

Mi a haza, szülőföld?

A kérdést megközelíthetjük racionálisan és irracionálisan. Racionális megközelítésben: "Az az ország, az a népközösség, amelyhez tartozunk." /MTA Értelmező Szótár/

Irracionális megközelítésben, azok a versek, versrészletek jutnak eszünkbe, amelyek nélkülözik az értelemszerű, szakszerű megfogalmazásokat, csupán érzésekre, hangulatokra utalnak.

A haza sok esetben más, mint a szülőföld, nem is más, hanem több. Beletartozik az emberek sokasága, történelme, kultúrája, hagyománya, kapcsolata, az anyanyelv, a nemzeti hovatartozás, politika, gazdaság. A magyarság és a magyar nemzet fogalma összefonódik a mai Magyarországgal, a haza fogalmával.

A nemzeti, hazai értékek percepciója az életkor függvényében változik. Az ifjúkorban, a korai felnőttkorban kimutathatók a gazdasági, társadalmi, kulturális különbségekkel szembeni intolerancia növekedése, a fokozottabb etnocentrizmus. A saját ország leírásában olyan pozitív és negatív attitűdök fordulnak elő, amelyek a belső differenciáció és a hierarchizáció növekvő fokát mutatják.

Az ifjú- és a korai felnőttkor az, amelyben az integritás és a társadalmi igazságosság értékei dominálnak a hazával kapcsolatban. Az értékrendszerek kialakulását, fejlődését a kulturális különbségek befolyásolják. Az én /ego/ fejlettségi szintje összeköthető az erkölcsi-politikai tudatosság szintjével, és ennek mértéke a szocializációtól függ.

A haza megítélésében a nemzeti hovatartozás négy különböző érzelmi állapotot ölthet: feltétlenül pozitívat, feltétlenül negatívat, a közömbösséget és az ellenérzést. A megítélések, vélemények társadalmi rétegenként eltérő módon jelentkeznek, úgy tűnik, egy-egy problémára nem egyforma mértékben fogékonyak az emberek. Ez tehát azt jelentheti, hogy a különböző társadalmi csoportok fokozottabban érzékenyek egy problémára, sőt akár érzéketlenek is. Az eltérő szociokulturális háttér, a család hatására különbözőképpen alakulhat az itt és most érzése, megélése, a hovatartozás erőssége.

A felmérésben résztvevők réteghelyzetükre vonatkozó legegyszerűbb csoportosítására vállalkoztam. A minta nagysága miatt csak kétféle differenciálásra került sor, így az értelmiségi és nem értelmiségi szülők gyermekeinek csoportjára. A visszaérkezett dolgozatokból 50-50 értékelhető, elemezhető, 20 elutasító volt.

Fogalmazásaikban minden mondat egy-egy állításként szerepelhet, amelyek érvelések, témák szerint csoportosíthatók. A következő értelmezési kereteket használtam:

- a hazához kapcsolódó élményekről irracionálisan, racionálisan, kollektíve vagy individuálisan vallanak
- témák szerinti felosztás esetében: földrajzi, kapcsolatok kommunikáció, kultúra, történelem, pszichológia, politika, gazdaság, morál, nemzetkarakter.

Az értelmezési keretek közül az individuális-racionális megfogalmazások vannak túlsúlyban /Értelmiségi:16, Nem értelmiségi:19/. A megfogalmazásokban főleg a kapcsolatok, a kommunikáció, a kultúra szerepét emelik ki, a hazához való viszony célszerűségét. A haza számukra a közvetlen környezet "a mindennapi életvilág", ami ismerőssége, közelsége miatt bizonyosságérzetet, biztonságot jelent számukra.

Az előzőektől feltűnően eltérő értelmezési megközelítés az individuális-irracionális hazafogalomban mutatkozik meg. /É: 8 megfogalmazás, NÉ: 7 megfogalmazás/. Ebben az értelmezésben az ösztönös vonzalomnak, a hovatartozás abszolutizálásának van meghatározó szerepe. Beállítottságukban a hazát elhagyókkal szembeni intolerancia, elutasítás, velük együttműködni nem tudó magatartás van jelen.

A kollektivista-irracionalista megközelítésben az együttműködésre való hajlam, csoportosulás, az összetartozási igény jelentkezik. A témák közül, főleg a történelmi, pszichológiai, kulturális motívumok dominánsak. A hovatartozást a kollektivitás iránti igény, az irracionálitást az érzelmi potenciál motivációs értéke adja. Az értelmiségi csoportban, 10, és a nem értelmiségiek körében 14 fogalmazást találtam a fenti jellemzőkkel.

A fiatalok többsége a kollektivista-racionális hazafogalomban a politikai, gazdasági élet reformjának szükségességét hangsúlyozták. A helyi problémák miatt szkepticizmus, rezignáltság jellemzi véleményüket. Az értelmiségi és nem értelmiségi réteghelyzetűek jelentős számban összefogásra, cselekvő magatartásra szólították fel környezetüket. /É: 16, NÉ: 10/

A felmérés eredményei azt mutatják, hogy a 18-22 éves főiskolai hallgatók esetében az önmeghatározás jelentős mértékben differenciált. A haza- szülőföldfogalom egyre összetettebbé válik és megítélésében a jelenlegi társadalmi, politikai rendszer döntő szerepet játszik. Kialakul egy konkrét, jól körülhatárolható kép a szülőföldről, amely leképezi a

kognitív struktúrát, attitűdöt, értékrendszert, politikai szocializációt. A főiskolások szívesen terelik a figyelmet a hazafogalom mellett a politikára, és nagy jelentőséget tulajdonítanak a pl. a szocializációs háttérnek. A kornak és a státusuknak köszönhető, hogy kulturális, pszichológiai és politikai ideálok is belekerültek a fogalmazásukba. A földrajzi környezet leírása mindenhol előfordul, ezt minden esetben felváltotta a haza kultúrájáról, kapcsolatáról, történelméről, politikájáról, gazdasági életéről írottak. A haza megegyező pszichológiai státusú a két réteghelyzetű /É, NÉ/ fiataloknál. A negatív attitűdű beállítódás, meghatározza az önbizalom hiányát, az én identitást. Véleményük szerint a jelenlegi helyzetet csak radikális politikai, gazdasági reformmal lehet megváltoztatni, mert csak ez szüntetheti meg a hibás újratermelődés anyagi és erkölcsi dimenzióit. Pontosan a helyzet hozza magával a rendszerrel való szembenállásukat, ugyanakkor a hazához kötődő hűségüket. A történelmet példaként felhozva, szívesen hivatkoznak forradalmárainkra és költőinkre, akikben még nem csalódtak.

Mindaz, ami dicsőséggel, büszkeséggel tölti el főiskolai hallgatóságot, az, hogy magyar, valójában a történelmi tudatból táplálkozik. Véleményük szerint csak annak szabad kritizálni a jelenlegi körülményeket, aki itt él. Az emberi és a társadalmi értékek elveszettek, a magyar társadalom egyértelműen értékellenes -- olvasható ki a megfogalmazásokból. A megélhetés nehézségeit, az igazságtalanság, a nem becsületes munka jelenléte adja.

A politikai szocializáció hatása igen egyirányú és centrális irányítottságú volt a magyar fiatalságra nézve. Ez okozta, hogy az elhibázott koncepció miatt politikai személyiséggé igen kevesen váltak. A jelenlegi helyzet negatív attitűddel történő megítélése elsősorban nem az életkor pszichológiai jellemzőiből adódik, hanem a bürokratikus centralizáció és a szabályozottság által vált valósággá.

BIBLIOGRÁFIA

- Egan O.--Nugent J K.: A serdülőkori szülőföld-fogalom kulturközi vizsgálata. Szociológiai Figyelő 1988/2. 50--75.
Csepeli György: Nemzeti tudat és érzésvilág Magyarországon a 70-es években. Bp. Múzsák 1985. 110.

